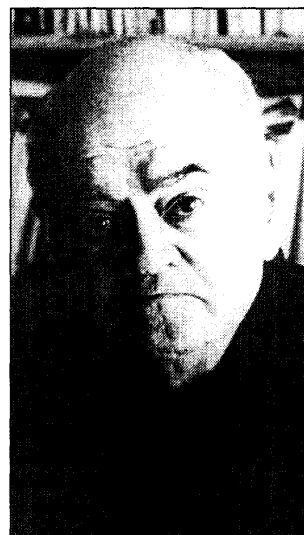

ESEJISTIKA

DOBRI DUH MEDITERANA

MIRJANA JURIŠIĆ

16, 167, 72

Politika i kultura, vječni, ali rijetko ravnopravni su putnici, još su se jednom, za hrvatsku kulturu bolno i teško nadoknadivo, sudarili u životu i djelu Bogdana Radice (Split, 1904.-New York, 1993.), povjesničara temeljnim obrazovanjem, diplomata od formata, briljantnoga kritičara, esejista i političkog publicista, intelektualca enciklopedijski širokih znanja, erudita koji je upoznao sva kulturna središta Mediterana, Europe i Amerike, poliglota koji je prijateljevao s nekima od najvećih europskih umjetnika, književnika, filozofa i znanstvenika svoga doba (Croceom, Valeryjem, Mauriacom, Gideom, Unamunom, talijanskim povjesničarom Guglielmom Ferrerom, čija je kći Nina postala Radicinom suprugom), polihistora koji je po intelektualnoj superiornosti najistaknutiji pripadnik hrvatske demokratske političke emigracije u Americi, pravoga političkog proroka koji je odavno u svojim tekstovima navijestio da će Hrvatska biti slobodna država prije isteka 20. stoljeća...

Ipak, ta iznimna biografija i impresivno djelo, politički »zahvaljujući«, bili su pedesetak

godina u domovinskoj hrvatskoj kulturi praktički - nepoznat! Rijetki znalci Radicine ostavštine razasute po međuratnim novinama i časopisima nisu je ni smjeli niti mogli inkorporirati u tekući književni život autorove matične zemlje. Radicino je djelo moralo živjeti u rezervatu iseljeničke literature, ne samo zemljopisno udaljene, nego i doslovce policijski zabranjene u domovini. Sve je njegove knjige u izdanjima »Hrvatske revije« objavio Vinko Nikolić, još jedan dobar duh hrvatske emigrantske kulture.

Doživjevši napokon ostvarenje svoga proroštva, samostalnu Hrvatsku, Bogdan Radica ipak nije doživio ni jedno domovinsko izdanje svoga djela. Prvo, »Hrvatska zauvijek«, objavljeno je u nas tek 1996., a

*Bogdan Radica:
»Vječni Split«,
Ex libris, Zagreb,
2002.*

trebalo je proći još šest godina da do nas u domaćem izdanju stignu neke od najsnažnijih stranica Radicina književnoga pera: njegovi eseji o kulturi i duhovnosti Mediterana. Za zagrebačku nakladu »Ex libris« izabrala ih je i priredila Jelena Hekman, urednica nepogrešiva sluha za vrhunsko štivo, kakvom Radicina esejistika neprijeporno pripada. U knjizi »Vječni Split« prikupljeni su Radicini eseji objavljivani između dva rata i neposredno nakon Drugoga svjetskog rata, a tiskani u knjizi prvi put 1971. u Nikolićevom barcelonskom izdanju pod naslovom »Sredozemni povratak«. Domovinsko probrano izdanje uokvireno je prikladnim tekstovima još dvojice Hrvata s inozemnim karijerama i Radicinih prijatelja Ive Banca i Borisa Marune.

Knjiga je komponirana dvodijelno: za desetak eseja o cjelini mediteranske civilizacije čiji je, premda periferni, ipak neizostavni dio, drži Radica, dalmatinska komponenta hrvatske kulture i uljudbe, slijede dva briljantna o Splitu, Radicinu rodnom gradu i nepresušnom izvoru njegova stvaralačkoga nadahnuća. No,

govorio o lokalnom ili širem mediteranskom krugu, Radica uvijek besprijekorno uspijeva stvoriti sintezu bitnih karakteristika sredozemne povijesti, kulture i duhovnosti koja je udarila temelje mnogo široj (zapadno)europskoj, zapravo globalnoj civilizaciji. Bilo da je posrijedi portret cijelog Sredozemlja ili tek portret Splita, izniman autorov književni dar, kadar svaku misao stilski savršeno uobličiti, stalno je praćen plodonosnim spojem osobnoga Radicina uvida u krajeve i kulture o kojima piše, te njegovih teško dostiživih golemih kulturoloških, historiografskih, kunsthistoričarskih, filozofskih, filoloških i drugih znanja.

Rezultat je knjiga koja nadmašuje u mnogo čemu sve dosad poznate mediteranske brevijare, pokazujući se dubinom zahvata u problematiku svezremenim vodičem kroz prošlost i budućnost negdašnjeg, u mnogome i današnjeg, središta svijeta.